

تحلیل وضعیت هوش اخلاقی دانشجویان (مورد کاوی: دانشگاه علامه طباطبائی)

احمد کیخا^۱، نیره حاجی علیا^۲، مژگان محمدی مهر^{۳*}، فاطمه دارابی^۴، محسن خوشناوند^۵

چکیده

مقدمه: امروزه یکی از کنش‌های مورد انتظار از دانشگاه نهادینه سازی اخلاق و پرورش هوش اخلاقی دانشجویان می‌باشد. در این راستا هدف از این پژوهش، تحلیل وضعیت هوش اخلاقی دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی می‌باشد. روش‌ها: این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش جمع‌آوری داده‌ها، توصیفی و طرح پژوهش پیمایش نظرات بود. جامعه آماری آن را دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی در پنج دانشکده (روانشناسی و علوم تربیتی، علوم سیاسی و حقوق، مدیریت و حسابداری، ادبیات و ارتباطات) در سال ۱۳۹۶-۹۷ تشکیل دادند و جهت گردآوری داده‌ها از پرسشنامه هوش اخلاقی (MCI) لینک و کیل با ۱۰ مولفه استفاده شد. لذا با بکارگیری از نرم افزار SPSS نسخه ۱۶ تحلیل داده‌ها صورت گرفت و از آزمون‌های توصیفی و همبستگی به کار گرفته شد.

نتایج: از بین ۳۱۶ دانشجوی شرکت‌کننده در پژوهش، ۱۹۰ نفر (۶۱ درصد) زن و ۱۲۲ نفر (۳۹ درصد) مرد بودند که هوش اخلاقی با میانگین کل (۷۱٫۸) در سطح متوسط و خوب ارزیابی شد چرا که بر اساس امتیازدهی این پرسشنامه امتیاز بین (۷۰-۷۹) سطح متوسط و خوب قلمداد می‌شود. بنابراین ویژگی‌های وفای به عهد و پیمان، راستگویی و بیان حقیقت و قبول مسئولیت برای خدمت به انسان‌ها به ترتیب بالاترین رتبه و کمترین آن مربوط به اعتراف به اشتباهات و کوتاهی‌ها می‌باشد.

نتیجه‌گیری: دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی از هوش اخلاقی در سطح خوب برخوردارند و پرداختن به این مسئله اهمیت زیادی برای دست‌اندرکاران و برنامه‌ریزان دارد چراکه دانشجویان به عنوان نیروی کار آینده با ابعاد هوش اخلاقی بالا نقش تاثیرگذاری در ساختن جامعه با اخلاق و سالم ایفا می‌کنند.

کلمات کلیدی: هوش، هوش اخلاقی، دانشجویان، دانشگاه

مقدمه

سایر سازمان‌ها با نیروی انسانی در ارتباط هستند و عهده‌دار تامین و تربیت نیروی انسانی متخصص می‌باشند. بنابراین دانشگاه‌ها، نیازمند فضایی هستند که در آن کارکنان، اعضای

دانشگاه از جمله سازمان‌های می‌باشد که در هر جامعه‌ای از حساسیتی خاص برخوردار است. همچنین دانشگاه‌ها بیش از

۱- دانشجوی دکتری اقتصاد و مدیریت مالی دانشگاه تهران

آدرس الکترونیکی: ahmadkeykha8984@gmail.com

۲- دکتری تعلیم و تربیت اسلامی دانشگاه تهران

۳- دانشیار گروه علوم آزمایشگاهی دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه پزشکی ارتش تهران (**نویسنده مسئول)

۴- دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی

۵- دانشجوی دکتری تعلیم و تربیت اسلامی دانشگاه علامه طباطبائی

یادگیری در آموزش و پرورش عمومی و آموزش عالی می‌داند، هوش اخلاقی ظرفیت و توانایی درک مسائل خوب از مسائل بد است (۷، ۸). مسئله هوش به عنوان یک ویژگی اساسی که تفاوت‌های فردی را در بین انسان موجب می‌شود، از ابتدای تاریخ مکتوب انسان مورد توجه بوده است؛ اما از آغاز مطالعه هوش غالباً بر جنبه‌های شناختی آن مانند حافظه، حل مسئله و تفکر تاکید شده است. در حالی که امروزه نه تنها جنبه‌های غیرشناختی هوش یعنی توانایی عاطفی، هیجانی، شخصی و اجتماعی مورد توجه قرار گیرد بلکه در پیش‌بینی توانایی فرد برای موفقیت و سازگاری در زندگی نیز مورد توجه واقع می‌شود. اما در دهه اخیر مفهوم هوش به حوزه‌های دیگری مانند هوش هیجانی، هوش طبیعی، هوش وجودی، هوش معنوی و اخلاقی گسترده یافته است (۹). هوش اخلاقی، نه تنها چارچوبی قوی و قابل دفاع برای فعالیت‌های انسان‌ها فراهم می‌کند، بلکه کاربردهای فراوانی در دنیای حقیقی دارد. در واقع، این هوش تمام انواع دیگر هوش انسان را در جهت انجام کارهای ارزشمند هدایت می‌کند (۱۰). و بسیاری از عملکردها و رفتارهای انسان‌ها از ارزش‌های اخلاقی نشات می‌گیرند (۱۱). پیشگام مطرح کردن هوش اخلاقی بوربا (۱۲) در سال ۲۰۰۵ است که هوش اخلاقی را توانایی تمییز و تشخیص درست از نادرست و پایندی قوی اعتقادی اخلاقی و عمل کردن به آن تعریف کرده است. هوش اخلاقی، را توانایی ذهنی افراد در کاربست اصول جهان شمول (نظیر؛ اهداف، ارزشها) در زندگی نیز تعریف کرده‌اند (۱۳). در واقع، هوش اخلاقی بر این نکته تاکید دارد که اصول اخلاقی حاصل وراثت نیست بلکه افراد یاد می‌گیرند که چگونه خوب باشند، و به مثابه یک راهنما برای رفتار و اعمال انسان عمل نموده و او را یاری می‌کند که اعمال هوشمندانه و بهینه‌ای داشته باشند (۱۴). هوش اخلاقی نشان دهنده این واقعیت است که فرد اخلاقی یا غیر اخلاقی به دنیا نمی‌آید، بلکه بیشتر باید عملکرد خوب، وظیفه‌شناسی و مسئولیت‌پذیری را یاد بگیرد (۱۵). هوش اخلاقی به معنی

هیئت علمی، مدیران و دانشجویان افراد مسئولیت‌پذیر، دلسوز، درستکار و به طور کلی اخلاقی بار آیند. در حالی که برخی محققان، التزام به رفتارهای اخلاقی را مهم و قاعده‌مند می‌دانند و معتقدند که رفتارهای همچون عدالت، همدلی، بخشش، اعتماد، نوع دوستی، تحمل اجتماعی و صداقت به طور گسترده‌ای در میان انسان‌ها وجود دارد؛ اما در آغاز هزاره سوم، شناسایی توسعه قواعد رفتاری درست و نادرست در میان انسان‌ها به یکی از دغدغه‌های جوامع بشری تبدیل شده است (۱). از سوی دیگر یکی از کنش‌های مورد انتظار مراکز دانشگاهی ترویج ارزش‌های اخلاقی بین دانشجویان است تا زمینه شکوفایی توانمندی‌های دانشجویان فراهم گردد و بستر لازم جهت رشد همه جانبه شخصیتی، عاطفی، رفتاری و فکری آنان حاصل گردد (۲). اخلاق از جمله مباحث مهم علمی و فلسفی است که از گذشته تا به امروز همواره مورد بررسی و تحقیق علاقمندان بوده است و از سوی دیگر انتقال و ترویج ارزش‌های اخلاقی، علمی و فرهنگی بین دانشجویان را می‌توان از جمله وظایف دانشگاه دانست کسب ارزش‌های مانند راست گویی و بیان حقیقت، حمایت از عدالت، مسئولیت‌پذیری، اعتماد و احترام به دیگران و شفاف سازی، منجر به پیامدهای مثبت اخلاقی در میان دانشجویان خواهد شد (۳). که کسب این ارزش‌های علمی و توسعه تفکرات علمی جز وظایف بسیار مهم دانشگاه است (۴). اگرچه اصول و ارزش‌های انسانی و رفتارهای اخلاقی در سازمان‌های آموزشی به خصوص دانشگاه‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند، اما بر اساس نظر اعضای هیئت علمی، دانشجویان، مدیران و سیاستگذاران آموزش عالی، اخلاقیات حرفه‌ای علمی در ایران، وضعیت بحث‌برانگیزی دارد (۵). این بدان معناست که ترویج اصول و ارزش‌های انسانی و رفتارهای اخلاقی در مراکز دانشگاهی از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند و دانشگاه‌ها خود را متعهد به ترویج و توسعه اخلاقی و معنوی در بین دانشجویان می‌دانند (۶). هم‌اکنون، روانشناسان و کارشناسان آموزشی، هوش اخلاقی را به عنوان یکی از کلیدهای موفقیت

دیگر از خصوصیات مهم و کلیدی فردی است که از هوش اخلاقی برخوردار است. فقط فردی که برای اعمال و کردار خود و نتایج احتمالی آن را قبول مسئولیت کند، می‌تواند اطمینان دهد که اعمال و کردار او مطابق با اصول جهان شمول بشری است. دلسوزی یکی از دیگر از خصوصیات حیاتی افراد است که از هوش اخلاقی برخوردارند. دلسوزی برای دیگران نماینگر احترام، توجه و مراقبت فرد است. بخشش یکی دیگر از خصوصیات مهم است، چراکه بدون تحمیل اشتباهات دیگران و رسیدن به این بینش که خود فرد هم شخصی کامل و عاری از اشتباه نیست، به احتمال زیاد با دیگران به صورت بسیار خشک و انعطاف پذیر رفتار خواهد کرد و از تعامل دو جانبه که منافع مشترک نیز در آن رابطه وجود دارد عاجز خواهد ماند (۱۸). در این راستا، فضایل هفتگانه بوربا نیز با اصول چهارگانه لینک و کیل وابسته هستند یعنی صداقت (وجدان و بی طرفی)، مسئولیت پذیری (احترام و خویشتن داری)، دلسوزی (همدلی و خیرخواهی) و گذشت (مدارا) (۱۹) که این دسته‌بندی جدول ۱ آورده شده است.

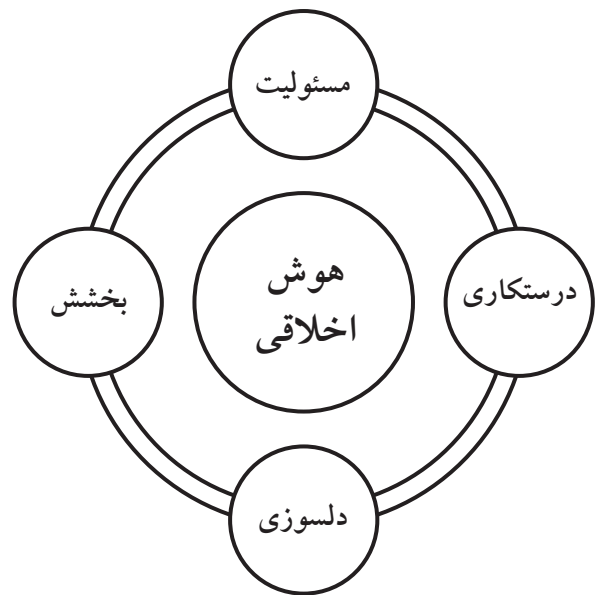
برایند مطالب ذکر شده چنین است، با توجه به نقش هوش اخلاقی که از یک سو، با بهبود عملکردشان به عنوان راهنمایی اخلاقی در ارتقای سطح علمی دانشجویان که عملاً به عنوان پیچ و مهره‌های جامعه منجر به رشد و توسعه کشور در ابعاد

توجه به زندگی و طبیعت رفاه اقتصادی و اجتماعی، ارتباطات آزاد و صادقانه و حقوق شهروندی است و به این حقیقت اشاره دارد که ما به صورت ذاتی، اخلاقی متولد نمی‌شویم بلکه یاد می‌گیریم که چگونه خوب باشیم. یادگیری برای خوب بودن شامل ارتباطات، بازخوردی و آموزش است که هرگز پایان پذیر نیست آنچه که ما برای انجام کارهای درست به آن نیاز داریم همان هوش اخلاقی است که با استفاده از آن به یادگیری عمل هوشمندانه و دستیابی به بهترین عمل خوب نزدیک می‌شویم در هر بخشی از زندگی به بهترین اطلاعات قابل دسترسی می‌رسیم خطرات را به حداقل برسانیم نسبت به پیامدهای آن خوش بین هستیم افراد با هوش اخلاقی بالا کار درست را انجام می‌دهند، اعمال آنها پیوسته با ارزش‌ها و عقاید هماهنگ است، عملکرد بالایی دارند و همیشه کارها را با اصول اخلاقی پیوند می‌دهند (۱۶).

ابعاد هوش اخلاقی شامل مسئولیت، درستکاری، بخشش و دلسوزی است (۱۷). درستکاری مشخصه اصلی شخصی است که از هوش اخلاقی برخوردار است. بدین معنا که هر وقت با صداقت عمل می‌کند، رفتار و اعمال او نیز مطابق با اصول جهانشمول بشری است. او می‌داند که کدام عمل صحیح و درست است. چه کاری را باید انجام دهد و در چارچوب باورها و اصول اخلاقی خود زندگی می‌کند. مسئولیت یکی

جدول ۱- اصول اخلاقی بوربا در ارتباط با اصول هوش اخلاقی و شایستگی‌های اخلاقی

اصول اخلاقی بوربا	اصول هوش اخلاقی لینک و کیل	شایستگی‌های اخلاقی لینک و کیل
وجدان بی طرفی	صداقت	عملکرد دائمی بر اساس اصول، ارزش‌ها و باورها راستگویی مبادرت به آنچه درست است عمل به قول‌های داده شده
احترام خویشتن داری	مسئولیت پذیری	قبول مسئولیت نسبت به قول‌های داده شده پذیرش خطاها و شکست‌ها پذیرفتن مسئولیت خدمت رسانی به سایر افراد
همدلی خیرخواهی	دلسوزی	مراقبت فعالانه از سایرین
مدارا	گذشت	گذشت نسبت به خطاهای خود گذشت نسبت به خطاهای دیگران

نمودار ۱- مدل لنیک و کیل (۱۷)

۶) آیا بین ابعاد هوش اخلاقی دانشجویان مجرد و متاهل دانشگاه علامه طباطبائی تفاوت معناداری وجود دارد؟

امینی و رحیمی (۲۰) در پژوهشی تحت عنوان بررسی وضعیت هوش اخلاقی دانشجویان دانشکده مهندسی دانشگاه کاشان به این نتیجه رسیدند که بین هوش دانشجویان بر حسب جنسیت، وضعیت تاهل و رشته تحصیلی تفاوت معناداری وجود داشته است و این تفاوت بر حسب عملکرد تحصیلی و مقطع تحصیلی معنادار نبود. غفاری و همکاران (۲۱) در مطالعه‌ای تحت عنوان بررسی ارتباط هوش اجتماعی و اخلاقی با عملکرد تحصیلی دانشجویان علوم پزشکی شهرستان‌های مراغه و بناب، به این نتیجه رسیدند که هوش اجتماعی و اخلاقی باعث افزایش عملکرد تحصیلی دانشجویان می‌شود. رئیس‌فرو همکاران، در مطالعه خود با عنوان بررسی میزان هوش اخلاقی در دانشجویان بررسی و مامایی دانشگاه علوم پزشکی، به این نتیجه رسیدند که این دانشجویان از هوش اخلاقی نسبتاً بالایی برخوردارند که این امر منجر به تامین سلامتی بیماران می‌شود (۱). پورجمشیدی و بهشتی راد، با مطالعه‌ای پژوهشی با عنوان تاثیر هوش اخلاقی و سلامت روان بر شادکامی دانشجویان، به این نتیجه رسیدند که اثر مستقیم هوش اخلاقی بر شادکامی و اثر مستقیم سلامت روان بر شادکامی مثبت و معنادار بوده است و علاوه بر آن اثر غیرمستقیم هوش اخلاقی بر شادکامی با نقش میانجی سلامت روان روان معنی‌دار بود (۲۲). خونیک و همکاران در پژوهشی با عنوان بررسی نقش هوش اخلاقی و اجتماعی در رفتارهای پرخطر دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان به این نتیجه رسیدند که هوش اخلاقی و اجتماعی نقش مهمی در کاهش بروز رفتارهای پرخطر در دانشجویان دارد. روسینک و بایوچ (۲۴) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که بین هوش اخلاقی دانشجویان دختر و پسر تفاوت معناداری وجود دارد. زدنگ و اسکوچر (۲۵) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که معلم با کاربست برنامه مرتبط با سواد اخلاقی به رشد و توسعه اخلاقی فراگیران

گوناگون می‌شوند اثرگذار است و از سوی دیگر، با تغییر در نگرش و دیدگاه آن‌ها به رعایت موازین اخلاقی به رشد شخصی و فردی دانشجویان منتج می‌گردد. در این راستا هدف از پژوهش حاضر تحلیل وضعیت هوش اخلاقی دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی می‌باشد

۱) آیا وضعیت هوش اخلاقی (راست‌گویی، مسئولیت‌پذیری، دلسوزی و بخشش) دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی در وضعیت مطلوبی قرار دارد؟

۲) آیا بین ابعاد هوش اخلاقی دانشجویان دختر و پسر دانشگاه علامه طباطبائی تفاوت معناداری وجود دارد؟

۳) آیا بین ابعاد هوش اخلاقی دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی با توجه به دانشکده آموزشی تفاوت معناداری وجود دارد؟

۴) آیا بین ابعاد هوش اخلاقی دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی با توجه به مقطع تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد؟

۵) آیا بین ابعاد هوش اخلاقی دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی با توجه به سن دانشجویان دختر و پسر تفاوت معناداری وجود دارد؟

۳۷۶ نفر در تمام دانشکده‌ها می‌باشد به دلیل انجام انتخاب پنج دانشکده در این مطالعه تعداد ۳۶۱ دانشجو در مقاطع مختلف تحصیلی انتخاب شدند که از این تعداد ۱۹۰ نفر افراد نمونه زن و ۱۲۲ نفر افراد نمونه مرد بودند. که جهت اندازه‌گیری هوش اخلاقی دانشجویان، از پرسشنامه دو بخشی که بخش اول، آن شامل اطلاعاتی (نظیر؛ جنس، سن، وضعیت تاهل، مقطع تحصیلی، دانشکده) و بخش دوم، آن شامل ۴۰ عبارتی شاخصه‌های اخلاقی (MCI) لنینک و کیل با ده شاخصه بود. این ده شاخصه تحت ۴ دسته کلی عنوان ابعاد کلی هوش اخلاقی شامل درستکاری (دارای ۴ زیربعد)، مسئولیت‌پذیری (دارای ۳ بعد زیر مجموعه)، بخشش (دارای ۲ بعد زیر مجموعه) و همدلی (دارای یک بعد زیر مجموعه) تقسیم می‌شوند.

پاسخ دهندگان به هر پرسش بر روی طیف ۵ گزینه‌ای (هرگز تا همیشه) پاسخ دادند که به ترتیب به این گزینه‌ها امتیاز ۱ تا ۵ تعلق می‌گیرد. بر این اساس، هر پاسخ دهنده در هر یک از زیر مجموعه هوش اخلاقی که دارای ۴ سوال می‌باشد، امتیازی بین ۲۰-۴۰ و در مجموع در کل ۴۰ سوال، امتیازی بین ۲۰۰-۴۰۰ کسب می‌کند. پس از محاسبه امتیازها، به منظور تبدیل آن‌ها به حداکثر ۱۰۰ امتیاز کل (بین ۲۰۰-۴۰) بر ۲ تقسیم شد. در نهایت، امتیاز ۱۰۰-۹۰ معادل عالی و امتیازهای ۸۹-۸۰، ۷۹-۷۰،

می‌انجامد. نگاموک (۲۶) در مطالعه‌ای هشت ویژگی اخلاقی دانشجویان را به این ترتیب رده بندی کرد: ادب، سخاوت، صداقت، وحدت، پاکیزگی، انضباط، تلاش و صرفه جویی. ناوارتر (۲۷) در پژوهش خود به نتیجه رسید که مدرسانی که دارای هوش اخلاقی بالاتری دارند نه تنها در مدیریت کلاس موفق تر هستند بلکه در زندگی فردی نیز کارآمدی و رضایت بیشتری دارند. پژوهشگرانی نظیر (۲۸، ۲۹، ۳۰) در مطالعات خود به این نتیجه رسید که افزایش هوش اخلاقی دانشجویان به افزایش عملکرد تحصیلی دانشجویان و بهبود کیفیت آموزشی دانشگاه‌ها منجر می‌گردد.

روش کار

روش این پژوهش با توجه به ماهیت و موضوع پژوهش از روش توصیفی-همبستگی می‌باشد. جامعه آماری، دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی در پنج دانشکده (روانشناسی و علوم تربیتی، علوم سیاسی و حقوق، مدیریت و حسابداری، ادبیات و ارتباطات) در سال ۹۷-۱۳۹۶ تشکیل دادند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران محاسبه شد. لذا تعداد کل دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی در تمامی دانشکده‌ها ۱۸۰۰۰ هزار نفر بود که بر حسب جای گذاری در فرمول حجم به دست آمده

جدول ۲- شاخصه‌های اصلی و زیر شاخصه‌های هوش اخلاقی

سوالات	زیر شاخصه‌ها	شاخصه‌های اصلی
۱، ۱۱، ۲۱، ۳۱	عمل کردن مبتنی بر اصول، ارزش‌ها و باورها	درستکاری
۲، ۱۲، ۲۲، ۳۲	راستگویی و بیان حقیقت	
۳، ۱۳، ۲۳، ۳۳	استقامت برای حق و حقیقت	
۴، ۱۴، ۲۴، ۳۴	وفای به عهد و پیمان	
۶، ۱۶، ۲۵، ۳۵	قبول مسئولیت برای خدمت به انسان‌ها	مسئولیت پذیری
۶، ۱۶، ۲۶، ۳۶	مسئولیت پذیری برای تصمیمات شخصی	
۷، ۱۷، ۲۷، ۳۲	اعتراف به اشتباهات و کوتاهی‌ها	بخشش
۸، ۱۸، ۲۸، ۳۸	توانایی در بخشش اشتباهات خود	
۹، ۱۹، ۲۹، ۳۹	توانایی در بخشش اشتباهات دیگران	
۱۰، ۲۰، ۳۰، ۴۰	فعالانه علاقمند بودن به دیگران	همدلی

فرضیه اول) وضعیت هوش اخلاقی (راست گویی، مسئولیت پذیری، دلسوزی و بخشش) دانشجویان دانشگاه علامه طباطبایی در مطلوب است؟

میانگین کل امتیاز هوش اخلاقی (۷۱,۸) و کمترین امتیاز هوش اخلاقی ۴۶,۵ و حداکثر امتیاز آن ۹۶,۵ بود. نمره کل هوش اخلاقی ۱۴۷ نفر (۴۷,۱ درصد) افراد در سطح خوب قرار داشت. در بین ابعاد هوش اخلاقی کمترین امتیاز مربوط به بعد اعتراف به اشتباهات و کوتاهی‌ها با میانگین امتیاز ۶,۶ بود که در محدوده ضعیف قرار داشت و بیشترین امتیاز مربوط به بعد وفای به عهد و پیمان با میانگین امتیاز ۸,۳ بود که در محدوده خیلی خوب قرار داشت (جدول، ۳). برای بررسی ارتباط هر یک از متغیرهای دموگرافیک و هوش اخلاقی به صورت تک متغیره از آزمون‌های تی مستقل، آنوا و در صورت لزوم از آزمون توکی استفاده شد.

فرضیه دوم: بین ابعاد هوش اخلاقی دانشجویان دختر و پسر دانشگاه علامه طباطبایی تفاوت معناداری وجود دارد؟

به منظور بررسی این فرضیه از آزمون t استفاده شد که نتایج جدول (۴) حاکی از عدم وجود تفاوت معنادار ویژگی‌های

۶۹ و کمتر از آن، به ترتیب معادل خیلی خوب، خوب، خوب و ضعیف ارزیابی شد. همچنین امتیاز هر بعد کلی هوش اخلاقی نیز از میانگین امتیاز زیر مجموعه‌ها آن بعد به دست آمد (۳۱) و روایی و پایایی ابزار فوق توسط مارتین و آستین (۳۲) با آلفای کرونباخ ۰/۷۹۸ تایید گردید و هنجاریابی آن در ایران توسط (۴، ۱۸، ۲۰، ۳۱) مورد تایید قرار گرفته است. در پژوهش حاضر نیز پایایی پرسشنامه ۰/۹۱ گزارش شده و از پایایی لازم برخوردار است چراکه چنانچه ضریب آلفای کرونباخ بیش از ۰/۷ محاسبه گردید، پایایی پرسشنامه مطلوب ارزیابی شد

یافته‌ها

از بین ۳۱۶ دانشجوی شرکت کننده در پژوهش حاضر، ۱۹۰ نفر (۶۱ درصد) زن و ۱۲۲ نفر (۳۹ درصد) مرد بودند. از میان شرکت کنندگان ۴۷,۴ درصد افراد مقطع کارشناسی، ۴۴,۹ درصد کارشناسی ارشد و ۷,۷ درصد دکتری بودند. ۲۶۹ نفر مجرد و ۴۳ نفر متاهل که از نظر دانشکده محل تحصیل، ۹۰ نفر از دانشجویان از دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، ۳۴ نفر از دانشکده علوم سیاسی و حقوق، ۸۹ نفر از دانشکده مدیریت و حسابداری، ۶۷ نفر از دانشکده ادبیات و ۳۲ نفر از دانشکده ارتباطات بودند.

جدول ۳- تحلیل ابعاد هوش اخلاقی دانشجویان دانشگاه علامه طباطبایی

متغیر	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار
عمل کردن مبتنی بر اصول، ارزش‌ها و باورها	۳,۵	۱۰	۷,۵	۱,۲۹
راستگویی و بیان حقیقت	۴	۱۰	۷,۸	۱,۰۵
استقامت برای حق و حقیقت	۳,۵	۱۰	۶,۷	۱,۳۹
وفای به عهد و پیمان	۴	۱۰	۸,۲	۱,۱۴
قبول مسئولیت برای خدمت به انسان‌ها	۳	۱۰	۷,۶	۱,۱۹
مسئولیت پذیری برای تصمیمات شخصی	۳,۵	۱۰	۷,۴	۱,۲۴
اعتراف به اشتباهات و کوتاهی‌ها	۳	۱۰	۶,۶	۱,۲۵
توانایی در بخشش اشتباهات خود	۴,۵	۱۰	۷,۵	۱,۲۲
توانایی در بخشش اشتباهات دیگران	۳	۱۰	۷,۰۱	۱,۲۴
فعالانه علاقمند بودن به دیگران	۲	۱۰	۶,۸	۱,۳۶

فرضیه چهارم: بین ابعاد هوش اخلاقی دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی با توجه به مقطع تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد؟

برای آزمون این فرضیه، همانند فرضیه دوم از آزمون آنوآ استفاده شد و نتایج آن حاکی از عدم وجود تفاوت معنادار بین ویژگی‌های هوش اخلاقی از نظر مقطع تحصیلی دانشجویان می‌باشد؛ زیرا سطح معناداری آن ۰,۴۷ است که بیشتر از سطح معناداری ۰,۰۵ بوده که به معنی عدم معناداری فرضیه صفر است.

فرضیه پنجم: بین ابعاد هوش اخلاقی دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی با توجه به سن دانشجویان تفاوت معناداری وجود دارد؟

این فرضیه ویژگی‌های هوش اخلاقی را در سه رده سنی زیر ۲۳ سال، میان ۲۳ الی ۲۸ سال و بیشتر از ۲۳ سال مورد

هوش اخلاقی میان دانشجویان دختر و پسر است، زیرا سطح معناداری آزمون t با مقدار ۰,۸ بیشتر از سطح معناداری ۰,۰۵ می‌باشد. بنابراین، جنسیت بر دیدگاه دانشجویان در مورد ویژگی‌های هوش اخلاقی اثرگذار نمی‌باشد.

فرضیه سوم: بین ابعاد هوش اخلاقی دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی با توجه به دانشکده آموزشی تفاوت معناداری وجود دارد؟

از آنجایی که هوش اخلاقی از منظر ۵ گروه مورد بررسی قرار می‌گیرد، برای آزمون این فرضیه از آزمون آنوآ استفاده شد. مطابق با نتایج جدول (۴) مقدار آماره خی دو ۰,۱۵۵ است که درجه آزادی ۴ و سطح معناداری آن ۰,۹ بود، از این رو، با توجه به عدم رد فرض صفر می‌توان نتیجه گرفت که دانشکده آموزشی دانشجویان تفاوت معناداری در زمینه هوش اخلاقی ایجاد نمی‌کند.

جدول ۴- وضعیت دموگرافیت دانشجویان بر هوش اخلاقی

متغیر	سطوح متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	معناداری
جنسیت	مرد	۱۲۲	۷۱,۹	۸,۷۶۱	۰,۲۲۱	۰,۸
	زن	۱۹۰	۷۱,۷	۸,۳۱۷		
تاهل	مجرد	۲۶۹	۷۱,۶	۸,۶۵	-۱,۰۵۱	۰,۲۹
	متاهل	۴۳	۷۳,۱	۸,۰۷		
متغیر	سطوح متغیر	تعداد	میانگین رتبه‌ای	درجه آزادی	خی دو	معناداری
مقطع	کارشناسی	۱۴۸	۷۱,۲۶	۳	۰,۸۲۹	۰,۴۸
	کارشناسی ارشد	۱۴۰	۷۱,۳			
	دکتری	۲۴	۷۲,۸			
دانشکده	علوم تربیتی و روانشناسی	۹۰	۷۱,۹	۴	۰,۱۵۵	۰,۹۶
	علوم سیاسی و حقوق	۳۴	۷۲,۵			
	مدیریت و حسابداری	۸۹	۷۲,۰۱			
	ادبیات	۶۷	۷۱,۶			
	ارتباطات	۳۲	۷۱,۰۱			
سن	۱۸-۲۳	۱۱۸	۷۱,۳۲	۲	۰,۷۵۴	۰,۴۷
	۲۳-۲۸	۱۳۷	۷۱,۸۴			
	۲۸+	۵۷	۷۳,۰۳			

بررسی قرار می‌دهد که برای بررسی آن از آزمون آنوا استفاده شد. نتایج بدست آمده حاکی از آن است که سطح معناداری آن ۰,۴۷ می‌باشد که بیشتر از ۰,۰۵ است و فرض صفر رد نمی‌شود، بنابراین تفاوت معناداری از منظر دانشجویان در رده‌های سنی مورد مطالعه در مورد ویژگی‌های هوش اخلاقی مشاهده نمی‌شود.

فرضیه ششم: بین ابعاد هوش اخلاقی دانشجویان مجرد و متاهل دانشگاه علامه طباطبائی تفاوت معناداری وجود دارد؟

با توجه به اینکه وضعیت تاهل دو حالت می‌باشد، برای آزمون این فرضیه از آزمون t استفاده شد. مقدار آماره $t = 1,051$ - و سطح معناداری آن ۰,۲۹ است که حاکی از عدم وجود تفاوت معنادار ویژگی‌های هوش اخلاقی از نظر دانشجویان مجرد و متاهل می‌باشد. با توجه به یافته‌های پژوهش، هیچ کدام از ویژگی‌های دموگرافیک بر دیدگاه دانشجویان در مورد ویژگی‌های هوش اخلاقی اثرگذار نمی‌باشد؛ نتایج یافته در جدول (۴) زیر بیان شده است:

برای مشخص کردن میانگین رتبه مولفه‌های هوش اخلاقی از آزمون فریدمن استفاده شد. مقدار آماره آزمون کای دو برابر با

جدول ۵- نتایج رتبه‌بندی ویژگی‌های هوش اخلاقی

رتبه	میانگین رتبه	سازه
۵	۵,۹۲	عمل کردن مبتنی بر اصول، ارزش‌ها و باورها
۲	۶,۸۷	راستگویی و بیان حقیقت
۹	۳,۸۷	استقامت برای حق و حقیقت
۱	۸,۰۳	وفای به عهد و پیمان
۳	۶,۴۲	قبول مسئولیت برای خدمت به انسان‌ها
۶	۵,۷۸	مسئولیت‌پذیری برای تصمیمات شخصی
۱۰	۳,۵۸	اعتراف به اشتباهات و کوتاهی‌ها
۴	۵,۹۸	توانایی در بخشش اشتباهات خود
۷	۴,۳۹	توانایی در بخشش اشتباهات دیگران
۸	۴,۱۷	فعالانه علاقمند بودن به دیگران

۶۹۳,۷۳ است که در سطح خطای کوچک‌تر از ۰,۰۱ معنی‌دار می‌باشد، زیرا سطح معنی‌داری آن ۰,۰۰۰ است که از ۰,۰۵ کوچک‌تر می‌باشد. بنابراین، تفاوت میانگین ویژگی‌های هوش اخلاقی معنی‌دار است. در نهایت، نتایج رتبه‌بندی ویژگی‌های هوش اخلاقی در جدول ۵ بیان گردیده است که نشان‌دهنده این امر است که دانشجویان، ویژگی "وفای به عهد و پیمان" را با میانگین رتبه ۸,۰۳ به عنوان با اولویت‌ترین ویژگی تشخیص دادند. پس از آن، ویژگی‌های "راستگویی و بیان حقیقت" و "قبول مسئولیت برای خدمت به انسان‌ها" با میانگین رتبه ۶,۸۷ و ۶,۴۲ در رتبه‌های دوم و سوم قرار می‌گیرند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این پژوهش بررسی وضعیت هوش اخلاقی دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی بود که نتایج نشان داد هوش اخلاق دانشجویان در سطح خوب قرار داشت که همسو با یافته‌های پژوهش (۴، ۳۳) و مغایر با نتایج پژوهش (۲) که هوش اخلاقی دانشجویان پزشکی شهر تهران را پایین‌تر از حد متوسط گزارش کرده است، قرار دارد. در بین ابعاد هوش اخلاقی کمترین امتیاز مربوط به بعد اعتراف به اشتباهات و کوتاهی‌ها با میانگین امتیاز ۶,۶ بود که در محدوده ضعیف

مطالعه کالینز و ساچمیتد (۱۹۹۳) نشان داد که همه افراد در مقابل بهبود زندگی انسان‌ها مسئولیت دارند و افراد وارد دنیایی می‌شوند که به گونه‌ای طراحی شده است که اجزای آن به یکدیگر وابسته‌اند و اگر آن‌ها برای ارائه خدمت به سایرین فعالیت نکنند، دارای هوش اخلاقی نخواهند بود (۲). بدون تردید خدمت به بندگان خدا یک ارزش صد در صد اسلامی و اخلاقی است. آیات و روایات فراوانی درباره‌اش وارد شده است. سیره عملی رسول اکرم (ص) و امامان معصوم (ع) نیز به خوبی گویای آن است و شاید عملی ارزشمندتر از خدمت به خلق در گفتار و سیره آن بزرگواران نیابیم. پیامبر اکرم (ص) آن را در ردیف ایمان به خدا آورده، می‌فرماید؛ دو خصلت است که چیزی بالاتر از آن دو نیست: یکی ایمان به خدا، دیگری سود رساندن به بندگان خدا. در تبیین پایین‌ترین امتیاز دانشجویان در زمینه اعتراف به اشتباهات و کوتاهی‌ها، چنین می‌توان تلقی کرد که اعتراف به شتابه بعضا با تنبیه و مجازات روبرو می‌شود و ترس از برخورد قانونی و هنجاری سبب شده است دانشجویان در دانشگاه چنین رتبه بندی کنند.

تشکر و قدردانی

از دانشجویان پنج دانشکده: روانشناسی و علوم تربیتی، علوم سیاسی و حقوق، مدیریت و حسابداری، ارتباطات و ادبیات دانشگاه علامه طباطبائی در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۹۷ به دلیل همکاری در راستای انجام پژوهش کمال تشکر را داریم.

قرار داشت و بیشترین امتیاز مربوط به بعد وفای به عهد و پیمان با میانگین امتیاز ۸,۳ بود که در محدوده خیلی خوب قرار دارد. این مسئله بیانگر این نکته است که دانشجویان پی‌جوی حقیقت و درستی هستند و در شرایط دشوار هم بیان‌کننده حقیقت هستند و چنانچه کسی خطا و اشتباهی کند توانایی بخشش و فراموشی دارند و نسبت به اصول و ارزش‌های خود پایبند هستند. پس از آن، ویژگی‌های راستگویی و بیان حقیقت و قبول مسئولیت برای خدمت به انسان‌ها با میانگین رتبه ۶,۸۷ و ۶,۴۲ در رتبه‌های دوم و سوم قرار گرفتند. وفای به عهده نشان دهنده ثبات شخصیت و از نشانگرهای بسیار مهم است و از این دیدگاه دانشجویان بر این باورند افراد وفادار به عهد هستند افراد قابل اطمینان‌تری هستند. همسو با ویژگی راستگویی و بیان حقیقت، آراسته و همکاران (۴) نیز یکی از مولفه‌های مهم را بیان حقیقت و راستگویی ذکر کردند حسن نیت و آگاهی در گفتن حقیقت اصل اساسی و مهمی است و خدمت‌رسانی به دیگران، در فکر، احساس و عمل، یک جو مولد ایجاد می‌کند که ارتباطات را با درجه بالایی از حالات انسانی بسط می‌دهد، نه این که روابط عمدتا با ارزش‌های ابزاری هزینه‌های معاملاتی و مبادله شکل بگیرد (۳۴).

قبول مسئولیت خدمت به دیگران در مرتبه سوم جای داشت که در واقع، در خصوص قبول مسئولیت برای خدمت به انسان‌ها، یافته‌ها بیانگر آن است که ارائه خدمت به انسان‌ها در واقع روش بسیار خوبی برای نشان دادن تمایل وجود انسجام دانشجویان با انسان‌هاست. بنابر نظر لینک و کیل در یافته‌های

References

- 1- Raisi M, Ahmari Tehran H, Bakouei S, Jafarbegloo E, Momenuan S, Abedini Z. Evaluation of moral intelligence in nursing and midwifery students of Qom University of Medical Sciences. *J Educ Ethics Nurs*.2016; 5 (3) :9-16
- 2- Rafat S & etal. Ethical intelligence of medical students of Tehran University of Medical Sciences. *Journal of Medical Ethics*. 2014: 22
- 3- Shabalab O. A look at the dilemmas and strategic model of promoting ethics in educational organizations. *Journal of Ethics in Technology Science*. 2007; 2: 1-3
- 4- Arasteh H etal. Student's Ethical Intelligence Status. *Culture Strategy*. 2010; 12: 201-214
- 5- Ferasatkah M. Scientific ethics is the key to promoting higher education in ensuring the professional ethics of science, the place and quality mechanisms in higher education in Iran. *Journal of Ethics in Science and Technology*.2006; 1: 13-28

- 6- Kiyomarsi F., Kamkari K., Shekarzadeh S. The desirable characteristics of Islamshahr Islamic Azad University professors from the perspective of students. *Educational Management Innovation*. 2009; 4: 83-101
- 7- Narimani M., Ghaffari M. The role of moral and social intelligence in predicting resiliency and quality of life in parents of children with learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*. 2015; 2(5): 106-128
- 8- Ghayumi A., Naqi Imani M. Relationship between moral intelligence and organizational health from the perspective of managers of Islamic Azad Universities in Tehran. *International Journal of Learning and Development*. 2015; 2: 40-52.
- 9- Rajei A. *Spiritual Intelligence: Views and Challenges*. Educational Research Center of Islamic Azad University. Bojnourd Branch. 2010
- 10- Nemati L., Navidi P. The Effect of Organizational Intelligence and Moral Intelligence on Job Involvement; With the Mediator Role of Social Capital. *Journal of Cultural Management*. 2016; (31):43-55
- 11- Flite A., Harman L. Code of ethics: principles for ethical leadership. *Perspectives in Health Information Management/ AHIMA, American Health Information Management Association*. 2010, 10
- 12- Borba M. *The step by step plan to building moral intelligence, nurturing kid's hearts and souls*. San Francisco: National Educator Awards, National Council of Self Steam. 2005: 1-25.
- 13- Lennick D., Kiel. *Moral intelligence 2.0: Enhancing business performance and leadership success in turbulent times*. Pearson Prentice Hall. 2011
- 14- Yousefi P, Heshmati H. Moral intelligence and its position in nursing profession. 2015; 2(2): 65-73
- 15- Pakdel, L., Sharifi, S. Moral intelligence relationship with job satisfaction and organization deviant behaviors youth and sports department of Fars province. *International business management*. 2017; 10(7)
- 16- MokhtariPour S., Sadat A. Comparative Study of the Dimensions of Ethical Intelligence from the Viewpoints of Scientists with the Quran and Imams. *Quarterly Journal of Islamic Studies and Psychology*. 2009. 4; 97-118
- 17- Kiel F., Lennick D. *Moral intelligence: Enhancing business performance and leadership success*. Pearson Education, 2005.
- 18- Asghari F., Ghasemi Jobaneh R. Survey on the Relationship between Moral Intelligence and Religious Orientations with Marital Satisfaction among Married Teachers. 2014: 1: 66-84
- 19- Rudbaraki Z., Davoudi, A. Relationship between ethical intelligence and knowledge sharing among high school teachers in Saveh. *Quarterly Journal of Human Resource Studies*. 2016; 20: 203-223
- 20- Amini M., Rahimi H. A survey on moral intelligence in engineering college at the University of Kashan. 2014; 66: 1-16
- 21- Ghaffari M., Hajlo N., Bayami S. The Relationship between Social and moral Intelligence with Academic Performance of Medical Students in Maragheh and Bonab, Iran. 2015; 4 (3) :48-55
- 22- Pourjamshidi M., Beheshtirad R. The Effect of Moral Intelligence and Mental Health on Happiness of Students. *Positive Psychology Research*. 2016; 4: 55-66
- 23- Shahbaziyan Khonig A, Hasani O, Soleymani S. The Survey of the Role of Moral and Social Intelligence in High-Risk Behaviors of Students of Kurdistan University of Medical Sciences. 2016; 1:39-52
- 24- Arredondo D., Patricia A. Reflective, ethical, and moral constructs in educational leadership preparation: effects on graduates' practices. *Journal of Educational Administration*. 2006; 44: 487-508.
- 25- Zdenk B., Schochor D. Developing moral literacy in classroom, *Journal of Educational of Administer Action*, 2007; 45
- 26- Ngammuk P. A Study of 8 Fundamental Moral Characteristics among Thai Undergraduate Students. Online Submission 2011.
- 27- Narvaez D. *The future of research in moral development and education*. 2013: 1-11.
- 28- Mahasneh A. The level of moral competence among sample of Hashemite university students." *Canadian Social Science* 2014; 4: 159-164.
- 29- Mayer J. Dose enhances academic performance in student with moral intelligence. [Dissertation]. Chamdigerth: School of Health Education: P.U. Chamdigerth University. 2013
- 30- Tonbra EA. Counselling implications of moral education for academic performance of secondary school students in Ezinihitte-Mbaise local government area Imo state, Nigeria. *African Education Indices*. 2013; 5(1):1-8.
- 31- Bahrami M A, Asami M, Fatehpanah A, Dehghani Tafti A, Ahmadi Tehrani G. Moral intelligence status of the faculty members and staff of the Shahid Sadoughi University of Medical Sciences of Yazd. *ijme*. 2012; 5 (6) :81-95
- 32- Martin, Daniel E. and Benjamin Austin. Validation of the moral competency inventory measurement instrument: Content, construct, convergent and discriminant approaches. *Management Research Review*. 2010: 33(5) 437-451.
- 33- Jahaniyan R., Arsi I., Tiba M. Investigating the Status of Intelligence Ethics and Its Dimensions and Components in the Students (Case Study: Students at Kharazmi University). *Journal of Behavioral Sciences*. 2013; 15: 55-72
- 34- Golmohammayan M., Behrouzi N., Yasamani nejad P. Ethical intelligence, its nature and necessity. *Medical Ethics Quarterly*. 2015; 33: 122-141

Analysis of students' ethical intelligence status (Case study: Allameh Tabataba'i University)

Ahmad keykha¹, Nayereh Haji Alian², Mojgan Mohammadi Mehr^{*3}, Fatemeh Darabi⁴,
Mohsen Khoshnamvand⁵

Abstract

Introduction: Today, one of the expected actions of universities is the Institutionalization of Ethics and the Development of Students' Ethical Intelligence. The purpose of this research is to analyze the status of ethical intelligence of Allameh Tabataba'i University students.

Methods: this study has an applied research method in terms of purpose and in terms of data collection, it is descriptive and its research design is survey scrutiny. The statistical population of this study is students of Allameh Tabataba'i University in five faculties (psychology and education, political science and law, management, accounting, literature and communication) in the years 2017-18. The data was gathered by Link and Kiel questionnaire of moral intelligence (MCI) which has 10 components. Therefore, using SPSS software version 16, data analysis was performed and descriptive and correlation tests were used.

Results: Among 316 students participating in the study, 190 (61%) were women and 122 (39%) were male, and moral intelligence with a mean total (71.8) was considered to be moderate and good because, based on the scoring of this questionnaire, the score between (70-79) is considered to be moderate and good. Therefore, the characteristics of loyalty and faithfulness to one's promise, the truthfulness and expression of the truth and the acceptance of responsibility for giving service to humans have the highest scores, respectively, and the least score is for the confession of mistakes and shortcomings.

Conclusion: Students at Allameh Tabataba'i University have a good level of ethical intelligence and this issue is of great importance to practitioners and planners because students, as the future workforce with high ethical intelligence, have a role to play in building an ethical and healthy society.

Keywords: Intelligence, Ethical Intelligence, Students, University

1- Ph.D. Student of economics and financial management of Tehran University

2- Ph.D. in Philosophy of Education University of Tehran

3- (*Corresponding Author) Associated Professor of Paramedical Faculty, AJA university of Medical Sciences, Tehran, Iran.

E-mail: Mojganmehr20@yahoo.com

4- Graduate Student of Educational Psychology, AllamehTabataba'i University

5- Ph.D. in Philosophy of Education, Allameh Tabataba'i University